

BILDANDE AV NATURRESERVATET VINTERÅSEN I ÖREBRO KOMMUN

BESLUT

Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken förklarar Örebro kommun det område som utmärkts på bifogad karta som naturreservat. Reservatet har den avgränsning som framgår av bifogad karta och med de gränser som slutligen utmärks i fält.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (1998:1252) fastställer Örebro kommun bifogad skötselplan med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning.

I enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (1998:1252) ska Örebro kommun vara förvaltare av naturreservatet

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Reservatets namn:	Naturreservatet Vinteråsen
Kommun:	Örebro
Län:	Örebro
Lägesbeskrivning:	ca 13 km V om Örebro, omedelbart N, V och S om Latorpsbruk.
Församling/Socken:	Tysslinge församling
Terrängkarta:	10F NV Örebro och 10F SV Örebro
Fastighetskarta:	10F 4a och 10F 5a
Naturgeografisk region:	26. Skogslandet omedelbart söder om norrlandsgränsen
Kulturgeografisk region:	VI. Västra Närkes slättbygd
Area:	83,4 ha
Fastigheter och ägare:	Latorp 3:51, Värberg 3:7, delar av fastigheterna Värberg 1:12, 1:17, 2:5, 2:19 och 2:22, Grytsätter 1:34, Holmstorp 3:25, del av Holmstorp 2:7, del av Övratorp 1:1, del av Rastorp 1:1, delar av fastigheterna Östra Tomta 1:6 och 1:57, delar av fastigheterna Östra Via 1:8 och 1:31, delar av fastigheterna Säby 2:65 och 3:9 samtliga med Örebro kommun som ägare samt Grytsätter s:3 med samfällt ägande.

Förvaltare: Örebro kommun, Stadsbyggnad
Tillsynsmyndighet Örebro kommun, Miljönämnd

SYFTE

Syftet med bildandet av naturreservatet Vinteråsen är att utveckla ett tätortsnära rekreativområde samt att bevara och återskapa ett mycket rikt natur- och kulturlandskap. Landskapet innehåller en mängd värdefulla natur- och kulturmiljöer som ädellövskogar, kalkbarrskogar, beteshagar och rester av slätterängar på kalkrik mark. Målet ska vara att restaurera det äldre kulturlandskapet samt genom lämpliga åtgärder och skötsel förstärka landskapets ekologiska värden. Nya småvatten ska anläggas för att stärka populationen av större vattensalamander. Åtgärder ska vidtas för att gynna återetablering av den sällsynta orkidén guckusko. Spår efter forna tiders markanvändning, såsom odlingsrösen och stengärdesgårdar ska bevaras och vårdas. Nya stigstråk, entréer och rastplatser ska skapas för att göra området tillgängligt för besökare.

SKÄL FÖR BESLUTET

Skyddet av Naturreservatet Vinteråsen är en viktig del av arbetet för att uppnå Örebro kommuns miljömål för Levande skogar och Ett rikt odlingslandskap. Området utgör riksintresse för naturvård och är mycket artrikt.

Naturreservatet ligger i direkt anslutning till samhällena Latorp och Vintrosa och ca en halvtimmes bussresa från Örebro. Under hösten 2009 asfalterades banvallen till Örebro vilket gjort området mycket tillgängligt för besökare. Naturreservatet ingår i ett större område som är klassat som riksintresse för naturvården (Latorpsplatån). Området angränsar till Naturreservatet Latorpsängar och till Sveaskogs Ekopark Kilsbergen. Reservatet är redan i dag välbesökt och välkänt för sin fina flora och förekomst av orkidén guckusko. Ett mer öppet och vårdat landskap med stor biologisk mångfald kommer att locka till promenader, utflykter och annat friluftsliv i tätortsnära natur. Latorpsområdet genomkorsas av ett flertal välanvända stigar och små brukningsvägar som kommer att bindas samman med hjälp av nya stigstråk.

Vinteråsen utgörs av ett mångformigt landskap med stora naturvärden knutna till områdets speciella geologi och långvariga kulturhistoria. Hela området vilar på en berggrund av sedimentära bergarter från kambrium-ordovicium som är lagrade ovanpå urberget. Överst finns ett lager med kalksten och närmast under detta finns alunskiffer, vilket satt sina spår i såväl naturen som områdets kulturhistoria. I naturreservatet finns en stor variation av naturtyper, med lövrika skogar, barrskogar, betesmarker och slätterängar. Kalken ger upphov till en frodig och artrik vegetation med en mängd kalkgynnade och kalkkrävande arter. Med den rika floran följer också en mångfald av svampar och djur. I naturreservatet har ett tiotal rödlistade arter (hotade) av kärlväxter och kryptogamer hittats. Svampfloran är unik för Sverige med flera extremt ovanliga arter och eventuellt en ny art för vetenskapen. Särskilt i fuktiga och kalkrika miljöer och på stammar av gamla lövträd är mossfloran mycket

rik, med arter som krusig ulota (*Ulota crispa*), lerfickmossa (*Fissidens taxifolius*), fetbålmossa (*Aneura pinguis*) och parkhättemossa (*Orthotrichum pallens*).

Artrikedomen är också mycket stor bland svamparna och svampfloran är närmast unik för Sverige. Utvalda delar av området har inventerats i flera omgångar och ett 700-tal arter har hittats. Många av dessa arter är rödlistade. Minst två arter är troligen nya för vetenskapen (en fingersvamp och en kremla). Sällsynta svampar tillhör främst gruppen ”rikmarkssvampar” som t.ex. flockig puderskivling (*Cystolepiota adulterina*), violettfootad puderskivling (*C. bucknallii*) och många arter av fjällskivlingar (*Lepiota*).

Skogarna i området är mestadels dominerade av ädellövträd, vilket är ovanligt i Örebro län och på dessa nordliga breddgrader. Här finns en stor artrikedom bland trädslagen, med t.ex. ask, alm, ek, bok, lönn och hassel. Flera arter av bl.a. svampar, mossor och kärlväxter som förekommer i Latorps skogar är annars ovanliga i Örebro län. Här kan nämnas kungsspindelskivling (*Cortinarius elegantior*), krusig ulota (*Ulota crispa*), skogsstarr och purpurknipprot. Bland fåglarna märks bl.a. bivråk, stenknäck och mindre hackspett. Med ökande ålder på skogen, ökad mängd död ved och en mestadels fri utveckling kommer dessa värden troligen att öka.

Den rika berggrunden har gett bördiga jordar, vilket har utnyttjats av människan långt tillbaka i tiden. Landskapet har här i stor utsträckning använts för slätter och bete och har varit långt mer öppet än det är i dag. I landskapet finns mängder av spår efter denna hävd, i form av t.ex. odlingsrösen, stengärdesgårdar och stora vidkroniga träd. I befintliga ängar och betesmarker, och som små rester i gläntor i skogarna, finns en rik hävdgynnad flora. Här hittar man många skyddsvärda arter, som t.ex. guckusko, S:t Pers nycklar, ormtunga, rosettjungfrulin, jordtistel och musseron-vaxskivling (*Hygrophorus streptopus*). Med den rika floran följer bl.a. en rikedom av insekter. Särskilt bland fjärlarna är artrikedomen stor. Ett mål med naturreservatet är att utöka arealen slätterängar och betesmarker.

Områdets kulturhistoria är intressant, inte minst p.g.a. dess långa kontinuitet av hävd. Märkliga är också resterna efter Beate Christine Alunverk, som man hittar inom reservatet. Här påbörjades redan på 1700-talet brytning av alunskiffer. Ur alunskiffern utvanns alun, och som biprodukter fick man rödfärg och järnvitriol. Alunbruket vid brottet i Latorpsbruk var tidvis ett av de största i Sverige. I slutet av 1800-talet övergick man till framställning av bränd kalk, och i den processen utnyttjade man både kalk och skiffer. Verksamheten i Latorp lades ner i början av 1900-talet. (Lundegårdh, 1971, Stenlund och Oldén, 2001) De stora dagbrotten är i dag till största delen övervuxna med skog och delvis vattenfyllda. Här har det nu uppstått en starkt kuperad, vildvuxen och spännande natur. Kvar finns ruiner efter ugnar och andra byggnader i anslutning till det tidigare alun- och kalkverket.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Örebro kommun med stöd av 7 kap 5,6 och 30 §§ miljöbalken om nedan angivna föreskrifter.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att förfoga över mark- och vattenområden inom reservatet.

Utöver vad som annars gäller är det förbjudet att:

1. spränga, schakta, gräva eller bedriva täkt i någon form
2. anlägga nya vägar, stigar och rastplatser annat än de som anges i fastställd skötselplan
3. framdraga mark- eller luftledningar
4. uppföra helt ny byggnad eller annan fast anläggning annat än för pedagogiska syften eller rekreation
5. införa för trakten främmande växt- eller djurart
6. anordna upplag annat än tillfälligt i samband med områdets skötsel
7. använda kemiska bekämpningsmedel eller växtnäringsämnen
8. utföra avverkning, röjning eller annan skoglig åtgärd
9. bedriva jakt

Undantag från reservatsföreskrifterna:

1. Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som erfordras för reservatets vård och skötsel.
2. Ovanstående föreskrifter utgör inte hinder för drift och underhåll av befintliga byggnader, vägar, stigar, kablar, ledningar och andra anläggningar. Planerade åtgärder som påverkar omgivande mark eller vegetation utanför det närmaste anläggningsområdet får utföras först efter samråd med förvaltaren av naturreservatet. I akuta fall (t.ex. strömvabrott eller vattenläcka) kan samråd ske i efterhand.
3. Stigar får dras om och rastplatser anläggas i naturreservatet om det inte motverkar syftet med beslutet
4. Jakt får endast bedrivas i form av skyddsjakt i samråd med tillsynsmyndigheten, Örebro kommuns Miljönämnd. Eftersök av skadat vilt får ske utan föregående samråd.

Föreskrifterna enligt 7 kap 5§ miljöbalken träder i kraft 2010-07-15.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheterna förpliktas tåla de åtgärder som behövs för områdets vård och skötsel.

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver vad som annars gäller är det för allmänheten förbjudet att:

1. förstöra eller skada fast naturföremål
2. medvetet skada växt- och djurliv (ex. gräva upp växter)
3. göra upp eld annat än på anvisad plats
4. ställa upp husvagn annat än på anvisad plats
5. framföra motorfordon annat än på anvisade vägar
6. parkera annat än på anvisad plats
7. rida annat än på anvisade stigar/vägar/områden
8. sätta upp skylt eller liknande anordning annat än tillfälligt.

Undantag från reservatsföreskrifterna:

1. Motorfordon får användas av personer med rörelsenedsättning
2. Fast anordningar ex. orienteringskontroller eller snitslade spår kan anordnas efter samråd med förvaltaren av naturreservatet

Enligt 7 kap 30 § miljöbalken gäller ordningsföreskrifterna omedelbart efter att de trätt i kraft, även om de överklagas.

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap 30§ miljöbalken träder i kraft den 2010-07-15.

ÄRENDETS BEREDNING

Latorp-Vintrosaområdets intressanta geologi och höga naturvärden är kända sedan långt tillbaka.

Naturreservatet Latorpsängar, som angränsar till Latorps naturreservat, bildades av länsstyrelsen i Örebro län enligt beslut 1985.

De i naturreservatet ingående delarna Magasinshagen-Bäcketorpshagen (80:48) och Hagbyängen (80:50) anges ha mycket höga naturvärden i Naturvårdsöversikt för Örebro län (Ekholm-Pehrson m.fl., 1984). (Latorpsängarna 80:46, Övratorps askskog 80:41) Magasinshagen (80:45, klass 4) och Hagbyäng (80:47, klass 2) inventerades i Ängs- och hagmarksinventeringen i Örebro län 1995 (Länsstyrelsen i Örebro, publ. nr. 1995:15). (Latorpsäng 80:46, klass 1) En landskapsekologisk plan gjordes över Latorp-Vintrosaområdet 1998-1999, med förslag till markanvändning och skötsel (Gustafson, 1999). I denna ingår i stort sett hela Latorps naturreservat.

Ett flertal inventeringar har på senare år gjorts i Latorp, bl.a. av kärlväxter, svampar, mossor, lavar, landmollusker, fjärilar, groddjur och fåglar. Samtliga dessa inventeringar berör delar av det aktuella naturreservatet. Alla dessa inventeringar är ense om att det finns mycket stora bevarandevärden i området.

Områdets naturvärden redovisas i den gällande (2002) och kommande översiktsplanen för Örebro kommun. Latorpsområdet anges vara intressant för

utvecklande av naturvård och friluftsliv: ”Rekreations- och naturvärden i riksintresseområdet Vintrosa-Latorp bevaras och utvecklas.”

Örebro kommun äger sedan tidigare flera av fastigheterna i naturreservatet. I några av dessa har naturvårdsåtgärder satts in, för att t.ex. återskapa och hävda värdefulla ängs- och hagmarker.

Sveaskogs Ekopark Kilsbergen invigdes 2007. Den sydöstra delen av ekoparken angränsar till Latorps naturreservat. Stora delar av ekoparkens Latorpsdel kommer att avsättas för naturvård, vilket främst innebär skog för fri utveckling och restaurering av ängs- och hagmarker.

KOMMUNENS BEDÖMNING

Örebro kommun bedömer att ett naturreservat i det aktuella området är förenligt med kommunens översiktsplan och med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken.

Örebro kommun finner vid en vägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken att det för att skydda och bevara ovanstående naturvärden finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat i området samt att förordna om föreskrifter för att skydda området samt att fastställa en skötselplan. För att uppnå det starka skydd som behövs för områdets naturvärden bör föreskrifterna bl.a. omfatta förbud mot såväl exploateringsföretag som skogsbruk.

Beslut i detta ärende har fattats av kommunfullmäktige.

Bilagor

1. Gränser för Naturreservatet Vinteråsen

Detta beslut kan överklagas till länsstyrelsen enligt 19 kap 1§ Miljöbalken.

